

ІСТОРІЯ ПРО СПРАВЖНЬОГО МАЗЕПУ, НАПИСАНА БОЖЕВІЛЬНИМ

Відомий історик та філософ, автор науково-публіцистичних та історико-інтелектуальних художніх творів Петро Кралюк презентував у Рівному нову книжку – ретророман «Справжній Мазепа». Текст роману, опублікований ще у 2009 році на сторінках журналу «Київська старовина», нарешті знайшов свого видавця, визрівши у повноцінне художнє видання.

Ретророман «Справжній Мазепа» вийшов у видавництві «Фоліо» у минулому році. Нині у Рівному в Арт-ательє Георгія Косміади відбулася презентація роману, організована рівненським краєзнавчим музеєм. Петро Кралюк використовує як історичне тло період 18-19 століття, подаючи деякі епізоди української історії та біографії відомих особистостей у гумористичному ключі. Але для створення ефекту абсурду оселяє своїх героїв на сторінках роману «Гетьман», який пишеться божевільним пацієнтом у сучасній психіатричній лікарні. Процес написання твору контролює лікар-психіатр Левко, який і є оповідачем у творі. Відтак читач побачить у романі подвійне дно, коли реальні сьогоднішні перегукуються та переплітаються з гучними історичними подіями, творами українських класиків, їх біографією та відомими літературними

мовою, хоча сам він був українцем, більшого того, навіть греко-католиком. Додувається до дебатів і Белінський. Словом, історична правда тут чудернацьким чином переплітається із художнім ви-

крема є твір російської дослідниці Тетяни Таїрової-Яковлевої «Іван Мазепа: історія предательства», перекладений в

За словами рівненського історика, він, на відміну, скажімо, від Олеса Бузини, з яким дехто воліє його порівнювати.

огоріафією та відомими літературними сюжетами.

Історичним підґрунтям, яке лягло в основу роману, є непорозуміння, які виникли між Петром I і Мазепою, коли після поїздки до Голландії Петро I різко міняє свою політику. Відтак Мазепа переходить на бік Карла XII. У романі Петра Кралюка історія, пов'язана з подіями тих часів, подається в гумористичному плані.

- З моєї точки зору ми маємо критичніше підходити до своїх героїв і, можливо, часом навіть треба над ними посміятися, - пояснює свій задум автор. - А якщо говорити про Мазепу, то тут справді є над чим посміятися. Зокрема, якщо взяти хоча би його роман з Мотрею Кочубеївною.

На сторінках «Справжнього Мазепи» можна побачити і таких персонажів як Гоголь, Шевченко, Белінський, Нестор Кукольник та інші літературні персоналії. Вони ведуть літературні та мовні дискусії, висміюють одне одного, пиячать у трактирах, відвідують публічні дома. При чому, наприклад, Пушкін з'являється у романі не тільки живий-здоровий (хоча події відбуваються вже після трагічної дуелі), але й голий та у компанії симпатичної німецької повії. Один з епізодів твору божевільного Едічки описує ситуацію, коли до Петербурзького трактиру заходить Шевченко разом зі своїм другом художником Василем Штернбергом і бачать зажуреного Гоголя. Друзі пропонують Гоголю не сумувати, а піти разом до борделю. Гоголь відмовляється, а Шевченко натомість дивується, що, мовляв, тут такого страшного, це ж такий собі літературний салон... Зрештою митці потрапляють до цього борделю-салону, де несподівано зустрічають гоголя скупийовдженого Пушкіна з повією у ліжку. При цьому російський класик чудово розмовляє українською і наказує своїй подрузі принести для друзів оковитої, сала та огірків.

Дискусія про українську мову і літературу виникає і між Гоголем та Кукольником, який, зокрема, говорив, що Шев-

чином переплітається із художнім висловом, адже у Гоголя, наприклад, дійсно є оповідання, де можна побачити опис публічного дому, а з Кукольником їх пов'язує спільне навчання у Ніжинському ліцеї.

Крім цього, уважний читач вловить і чимало підтекстів та реальних прототипів героїв роману. Своєрідним прототипом божевільного Едічки є Едуард Лимонов, хоча сам Кралюк зізнається, що був ще один сучасний автор - відомий український письменник, який своїми думками про позитивні сторони божевільля надихнув його на створення цього персонажу.

Разом із тим Петро Кралюк наголошує, що це передовсім гумористичне оповідання, де багато іронії та гротеску. Тому не варто сприймати тексти про класиків цілком серйозно, адже не треба забувати, що пишуться вони все-таки божевільною людиною. Це стосується всіх літературних частин, написаних божевільним Едічкою.

Щодо мотивів, які спонукали історика та філософа взятися за такий неоднозначний жанр художнього твору, де поєднані гумор, абсурд, парадокс, різні естетичні і філософські категорії, то тут можна говорити про кілька чинників.

- По-перше, твір писався ще за часів правління Віктора Ющенка. Тоді мене дуже часто шокував оцей нарваний патріотизм до речі і не до речі, який часто зводився до абсурду. І певно, це був чи не основний чинник написання цього твору. По суті тут є реалії часів Юценка, оці всі його пропозиції святкувати Українсько-шведський союз, коли якраз 200-ліття від дня народження Гоголя співпало із 300-літтям Українсько-шведського союзу, і тому подібні речі, - пояснює Петро Кралюк.

А по-друге, зізнається автор, як історик у йому інколи дійсно не вистачає форми для викладу свого неканонічного бачення історичних подій. Це також є певним чинником звернення до художньої форми.

- Я перачитав масу літератури про

торія предателства», перекладений в Україні. Хоча і дуже об'єктивно, але все-таки вона писала про Мазепу радше з російської дзвіниці, - говорить письменник. – А от щодо українських писань про Мазепу, то виявилось, що це швидше за все такі собі ура-патріотичні писання, які закривають очі на багато моментів. Я ж все-таки спробував у цьому творі у гумористичній формі дати зрозуміти, що Іван Мазепа це не є однозначна фігура. І в принципі однозначних фігур в історії немає. Те саме можна сказати про Хмельницького, Івана Виговського, сучасного Порошенка, Кучму, того самого Путіна і т.д. Є свої плюси, є і свої мінуси. Але ми мали би оцінювати того чи іншого діяча не лише в контексті епохи, хоча це дуже важливо, але дивитися, що дали ці діяння на перспективу. З моєї точки зору, те, що зробив Мазепа - маю на увазі саме перехід на сторону Карла XII, для України не мало конструктивного характеру.

На думку рівненського дослідника, після Полтавської катастрофи Лівобережна Україна, чи Гетьманат, отримала чергову Руїну. По суті, автономію України було зведено нанівець. Крім того, важливо, що Мазепу тоді реально не підтримали, про що свідчить і народна творчість, де він не виступає у ролі героя, а радше є анти-героєм. І лише в патріотичній літературі він стає героєм.

Хоча, зауважує Петро Кралюк, було і чимало позитивних моментів у діяннях Мазепи.

- По-перше, з одної точки зору, завдяки йому в Україні відбулася певна стабілізація після довготривалої Руїни, Україна нарешті могла трохи відпочити від цих кровопролитних війн. Були і досить гарні зрушення в культурній сфері, за що треба подякувати Мазелі як меценату, як людині, яка підтримувала культурні проекти. Зокрема і Києво-Могилянську академію. Адже, власне, саме за його часів цей заклад отримав статус вищого навчального закладу – академії. Отож усі ці плюси і мінуси в романі є. І тому в першу чергу це швидше матеріал

оп, на відміну, скажімо, від слеся вузичи, з яким дехто воляє його порівнювати, намагався критично підійти до тих чи інших моментів історії і показати українцям, що не можна так однозначно оцінювати Мазепу, Хмельницького і багато кого іншого. Це стосується і його книг «Таємний агент Микола Гоголь», «Козацька міфологія», «Богдан Хмельницький: легенда і людина».

- Так само і цей роман – це швидше матеріал для роздумів, і його не треба сприймати як істину, це є художня правда, яку я запропонував українцям. А ви вже можете її сприймати або не сприймати.

Зважаючи на те, що роман писався майже 10 років тому, нині, для харківського видання автор переписав деякі епізоди, зокрема епізод святкування нового року, підредагував і деякі інші речі, змінив акценти.

- Журнальний варіант 2009 року був поданий в дещо іншому ракурсі. Навіть на полях давалися коментарі із праць різних психологів, психіатрів, тобто це нібито був роман про божевільних. Зараз це швидше твір про наші реалії, про те, як ми сприймаємо класичну літературу, - додає Петро Кралюк. - Крім цього, харків'яни використали свою, так би мовити, мовну інтерпретацію діалогів, бо є багато таких речей, які для мене, волинянина, виглядають незвично. Але, напевно, жителі Слобожанщини, Лівобережної України так розмовляли чи розмовляють, і вони саме таким чином поінтерпретували цей текст.

Сам автор назвав свій твір роман-есе, у видавництві ж він отримав характеристику «ретророман». Книжка містить чимало ілюстрацій, підписами до яких слугують уривки з роману.

Щодо фіналу, то автор обіцяє цікавий хепі-енд, де буде і весілля, і народження дитинки, і великий спадок. А головне – божевілля несподівано переростає у мистецький талант. Отож, якщо ви любите інтелектуальні головоломки з подвійним дном, чергова історична провокація Петра Кралюка не пройде повз вашу увагу.